N°. 406. 1848.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

DE COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 4,50; voor de buitensteden *f* 5,50; franco door het geheele Rijk. Brieven, *Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau der COURANT.

VRIJDAG, 18 AUGUSTUS.

AGENTEN.
Te 's Hage, Gebr. J. & H. v. LANGENHUYSEN.
Te s' Bosch, Gebr. VERHOEVEN.
Te Rotterdam, J. A. VAN BELLE.

AMSTERDAM, 16 Augustus.

Wij laten hier volgen het zoo uitvoerig mogelijk ver- der zitting van gisteren van de

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting van Woensdag 16 *Augustus.*

Al de ministers zijn in de zitting tegenwoordig.

Aan de orde van den dag zijn de beraadslagingen over de ontwerpen van wet tot herziening der Grondwet, en wel in de eerste plaats over de algemeene beschouwingen van Ontwerp I: *van het Rijk en zijn inwoners.*

De heer *Anemaet*, die het eerst het woord voert, vangt aan met eene inleiding, waarbij hij herinnert hoe hij, van den beginne dat hij in de Kamer kwam, op eene herziening der Grondwet in ruimen zin heeft aangedrongen; hoe hij daardoor de verdenking op zich geladen heeft, dat het hem een gegeven was tot de tegenstanders der Regering te behooren; hoe hij uit heilig pligtbesef echter niet geaarzeld heeft, zich in 1844 aan te sluiten bij de acht mannen, die voorstellen tot herziening hebben gedaan; dat hij niet mogt ontveinzen dat hij meermalen moedeloos was geworden, toen hij zag dat elke poging tot verbetering mislukte; dat hij hoogelijk verblijd was, toen de bekende koninklijke toezegging kwam, en eene Grondwets-herziening eene betere toekomst beloofde. Hij moest het intusschen betreuren, dat de ministerraad niet met denzelfden spoed gehandeld heeft, waarmede door de staatscommissie haar werk is volbragt. Daardoor is ruime gelegenheid tot bestrijding aangeboden geworden. Thans tot de beoordeeling der ontwerpen zelve overgaande, moet de redenaar verklaren, dat hij geene onbepaalde goedkeuring aan de voordragten kan hechten, omdat hij geene herziene Grondwet van 1815, maar eene geheel nieuwe gewenscht had. Daarbij hadden meerdere vereenvoudigingen en bezuinigingen moeten voorkomen zijn, en daardoor gelet worden op vermindering van de lasten der Natie. De voordragten bieden wel vermeerdering van politieke regten aan, doch leveren geene genoegzame bezuiniging op. Spreker had verlangd dat er geene 11 provinciën, maar hoogstens 4 departementen waren voorgesteld. Daardoor zou het moeijelijk geschilpunt der geregtshoven van uit den weg geruimd zijn. Ook de kosten der provinciale besturen zouden daardoor verminderd zijn. Hij had het wenschelijker geacht dat Limburg een afzonderlijk hertogdom ware gebleven. — De Raad van State moest naar zijne meening vervallen. — De Eerste Kamer zou men evenzeer kunnen missen, daar men het moeijelijk omtrent de zamenstelling eens kan worden. — Al die punten zijn oorzaak dat spreker geene onbepaalde goedkeuring aan de herziening kan geven. Hij heeft echter begrepen dat als ieder te veel aan eigen denkbeelden hechtte, er dan in het geheel geene herziening zou tot stand komen. Het is bovendien meer dan tijd dat dit gewigtige werk ten einde kome, om niet langer eenen staat van spanning en onzekerheid te doen voortduren. Spreker zal dan ook zijne goedkeuring niet onthouden aan mannen, overeenstemmend met zijne staatkundige opiniën, en die hij reeds lang aan het bewind gewenscht had, en dit te minder omdat voor het vervolg, de aanvulling van bestaande leemten en eene herziening der Grondwet gemakkelijker zal gemaakt worden. — De redenaar zal de meeste, zoo niet alle ontwerpen goedkeuren, onder reserve echter dat hij, bij eene eindbeslissing in de dubbele Kamer, ook zijne eerste beslissing zal herzien, en zoo noodig, wijzigen. Hij maakt die reserve te eerder, omdat hij zich den weg niet wil afgesneden hebben, zijne goedkeuring te hechten aan eene mogelijke, meer eenvoudige en goedkoopere staatsinrigting. Spreker eindigt met den vurigen wensch, dat eene vernieuwde Grondwet nieuwe veerkracht en een nieuw leven in het staatsligchaam moge wederkeeren, opdat eene nieuwe Regering, maar met hetzelfde Stamhuis, nieuwe welvaart en nieuwen luister over het Vaderland brengen.

De heer *Mackay* herinnert bij den aanvang zijner rede aan den edelen *Luzac*, in wiens plaats hij opgetreden is en die zulke doorwrochte redenen uitsprak, die zoo veel kunde met ondervinding paarde. Huiverig wordt men dan ook als hij voor het eerst het woord moet opvatten gedachtig aan hem, wien men geroepen werd te vervangen. En toch hij voelt zich verpligt om te spreken; hij kan die Grondwet niet aannemen zonder protest, hij kan niet ontveinzen dat er een huis is gebouwd, waaraan de grondslag ontbreekt.

Spreker, tot zijne eigenlijke rede toetredende, stelt zich allereerst op het standpunt waarvan hij meent te moeten uitgaan. Dat standpunt in het breede omschrijvende, doet hij zulks naar aanleiding van drie vragen, namelijk: van waar komen wij? Waar zijn wij? Waar gaan wij heen? Bij de behandeling der eerste vragen, die namelijk dat wij komen van een revolutionnair terrein, werpt Spr. een diepen blik op den algemeenen toestand van Europa sedert de revolutie van het einde der vorige eeuw, ook in betrekking tot ons vaderland. Na de Fransche centralisatie en bureaucratie te hebben overgenomen en zelfs uitgebreid kwam het stelsel van behoud, dat tot het uiterste werd gedreven; zóó dat het niet langer stand kon blijven; het viel, het moest vallen; maar wat hadden de hulpmiddel moeten zijn om den staat in zijne grondslagen te vernieuwen? Men weet het: vrijheid van onderwijs, vrijheid van godsdienst, vrijheid van vereeniging. Dat was ook in den eersten oogenblik de leus, maar men is er van afgeweken. Men schijnt langzamerhand minder gevraagd te hebben wat is regt, dan wel geluisterd te hebben naar hetgeen de meerderheid eischte. Spr. weidt uit over de regeling van verschillende groote punten, als het monarchaal beginsel, de Eerste Kamer, het stelsel van vertegenwoordiging, de zelfstandigheid der provinciën en dergelijken, alle welke beginselen, naar sprekers meening, niet naar eisch zijn bepaald en omschreven, terwijl hij overigens meent dat door al te veel toe te geven aan de heerschappij van den volkswil, er eindelijk een despotisme zal geboren worden, gelegd in de handen van den eersten den besten die handhaving der orde en rust zal beloven. Wat werd van de vrijheid van 89? Ze werd opgelost in de bijl der guillotine! Wat van de vrijheid van 30? De fortificatie van Parijs! Wat van die van 48? Ze werd opgelost in het staal der opstandelingen. Maar, dat is nu het staatkundig gezigtspunt nopens de algeheele volkssouvereiniteit. Wat is er eigenlijk op het maatschappelijk terrein daarvan geworden? Spr. schetst de heillooze gevolgen van de gepredikte onvoorwaardelijke gelijkheid, gegrond op de almagt van den volkswil, en wijst in het verschiet, bij zegeviering van dien onbeperkten wil, op eene verdeeling van eigendom.

Bovendien is spreker bijzonder gestemd tegen de voorschriften die zoogenaamd de vrijheid van godsdienst regelen. In dat opzigt vooral vraagt hij waarheid, regt en vrijheid. Hij toetst het voorgedragene aan die eeuwige beginselen, doch het komt hem niet voldoende voor, want spr. is van de stelling dat geene wet verbindende kracht heeft als men niet van het beginsel uitgaat dat er goddelijk regt is. Er is een beginsel van regt dat van God uitgaat, en dat verheven is boven gewone wet en boven regeringsvorm. Daarom moet eene Grondwet alleen regten erkennen, niet regten scheppen. Het regt was reeds geboren vóór dat de wet bestond; en als men dan spreekt van liberalismus, dan moet men geene bepalingen maken die indruischen tegen de erkenning van vrijheid in het godsdienstige. Spr. wil geene losbandigheid; die is ook niet mogelijk in eene maatschappij waar het hooger beginsel van het goddelijk regt heerschende is. Spr. vraagt dus vrijheid als zijn regt.

Hij acht zich niet bevredigd met hetgeen nopens al die groote beginselen is voorgesteld, doch zal, als hij ongelijk heeft, dit erkennen, want zijn eenig doel is, het heil van troon en vaderland?

De heer *van Leeuwen* bepaalt zich voor het oogenblik met hetgeen in de voordragten nopens de verkiezingen is gezegd. Hij is tegen regtstreeksche, en heeft, ook in de afdeelingen, die met éénen trap voorgestaan. Hij verlangt ook, dat de benoeming tot leden der Eerste Kamer uitsluitend aan den Koning worde opgedragen. Hij hecht meer aan eene getemperde monarchie dan aan eene getemperde democratie.

De heer *van Heloma* wijst op de gevolgen eener verwerping der voordragten. Daaruit zouden staatsschokken kunnen ontstaan, waarvan de gevolgen onberekenbaar zijn. De red. weet het dat er zijn, die eene nog ruimere herziening hadden gewenscht, doch er zijn er ook die haar meer beperkt wilden. Ook spreker zelf vindt er niet alles in opgenomen wat hij verlangd had. Vooral had hij gaarne meerdere bezuiniging gezien, eene opheffing der Eerste Kamer, van den Raad van State enz. Maar genoeg, de hoofdpunten zijn verbeterd, de regtstreeksche verkiezingen worden ingevoerd, en de deur tot verdere verbetering is niet gesloten. Dit komt vooral in aanmerking naardien de weg tot Grondwets-herziening veel gemakkelijker is gemaakt. Als voorstander van vrijzinnige beginselen, zal de red. medewerken tot de grondslagen, waarop het gebouw verder zal kunnen worden opgetrokken, aan opvolgers overlatende dit werk nog meer te volmaken. Hij meent alzoo in het wezenlijk en welbegrepen belang des vaderlands te handelen

De heer *van Dam van Isselt* wijst, in den aanvang zijner rede, op het noodlottige stelsel van behoud, hetgeen dat van de volharding is opgevolgd; voor het laatste was nog eenige verdediging te vinden; het andere had geen enkele edele drijfveer.

Gelukkig acht hij zich op dit oogenblik geroepen te zijn tot beraadslaging over voorstellen, aan welke hij voor het grootste gedeelte zijn zegel kan hechten, omdat hij daarin ziet de waarachtige grondslagen van eene constitutioneele monarchie.

Het is waar de wenschen van velen hebben zich hier en daar verder uitgestrekt, maar zoolang de maatschappij nog verkeert in den tegenwoordigen toestand, acht hij eene zoo uitgebreide vrijheid en eene grondwet op de verhevenste beginselen van godsdienst en regt gebouwd, onbereikbaar.

Spr. zal zich dus bepalen tot de Grondwet zoo als die thans is en in de omstandigheden waarin wij verkeeren, en zulks als een uitvloeisel van de behoefte des tijds en niet van revolutiën.

Van dat standpunt uitgaande, brengt spr. zijn dank aan het geëerbiedigd Hoofd van den Staat, die in tijds gezien heeft, dat men zijn oogen heeft verblind.

Alsnu gaat spr. de verschillende ontwerpen na, omdat hij zich voorgenomen heeft zoo min mogelijk zonder noodzakelijkheid te spreken bij de discussie over de afzonderlijke ontwerpen.

De hoofdstrekking van spr. redevoering komt hierop neder.

Spr. keurt de nopens Limburg aangebragte wijziging zeer goed. Zonder bijzonder op het behoud van die provincie gesteld te zijn, brengt hij der Regering hulde voor de handhaving van de Nederlandsche regten aldaar.

Het inkomen van de Kroon. Spr. meent dat hier geene meerdere geldelijke offers moeten gevergd worden, en vereenigt zich met de thans voorgestelde redactie. Ook omtrent de Koloniën is hij bevredigd.

Ofschoon den Raad van State afgeschaft wenschende, meent hij in het behoud te kunnen berusten, wanneer de Regering dat collegie zoo nuttig oordeelt als zij aanvoert. Toch meent hij dat art. 51 belemmerend zal zijn voor de werkkring van den raad van ministers.

Het stelsel der verkiezingen kan zijne goedkeuring wegdragen.

De Eerste Kamer beschouwt hij nutteloos en hoopt dat zij de Regering niet belemmere.

De titulatuur in 't algemeen, en die der leden der Kamer in 't bijzonder, wenscht hij te zien verdwijnen, zoo ook de titels der ministers.

Het regt van vereeniging had hij liever niet opgenomen gezien, als zijnde een uitvloeisel der persoonlijke vrijheid; hij is nu beducht voor misbruiken.

Gewigtig is het onderwerp aangaande het onderwijs. Gaarne had hij de periode weg zien vallen: „met eerbiediging van ieders godsdienstige overtuiging" omdat dit eene soort van goedkeuring schijnt van de lasterlijke aantijgingen van sommigen tegen het bestaande onderwijs in Nederland. Zijne meening is dat hier te lande ieders godsdienstige begrippen werkelijk worden geëerbiedigd; maar als men alles beschouwt als onchristelijk, dan is het onmogelijk eenig onderwijs in de geschiedenis, natuurkunde of andere wetenschappen te geven.

Doch spr. zal zich des echter met het voorstel der Regering te vreden stellen. Vrijheid van onderwijs is de leus geworden, welnu, hij wil gaarne er toe medewerken, maar alleen door de bijvoeging dat er lager onderwijs van staatswege wordt gegeven.

Nu komt spreker tot een hoogst belangrijk onderwerp: *de vrijheid van Godsdienst.* Hij weet het, hij zal daarbij het verwijt van onverdraagzaamheid niet ontgaan. Ook dit heeft men hem een jaar geleden bij de behandeling over het regt van placet verweten. Hij zal het zich echter getroosten, wanneer het betreft de vervulling van een heiligen pligt. Hier mag hij niet volgen de uitspraak van zijn hart, niet als mensch, maar als wetgever. En dan moet hij verklaren, dat de voordragt hier geene vrijheid geeft, maar loslating van alle banden, niet de vrijheid naar de wet, maar eene welke tot ontbinding van den Staat kan uitloopen.

Maar, zegt men, de tijden zijn sedert verleden jaar veranderd. Ja, dat is zoo, de mannen, die uit bijna alle landen van Europa verbannen zijn, als gevaarlijk voor de algemeene rust, strooijen thans het zaad van het verderf hier uit. Meer dan ooit moet men thans roepen: *waakt!* Spr. heeft niet op het oog die eerbiedwaardige katholijke geestelijken, die waardige dienaars Gods mogen genoemd worden, doch zoo vele anderen, die overal het zaad van tweedragt strooijen, die hier twee vijandige kampen wenschen daar te stellen, en die niet rusten zullen vóór zij hun doel hebben bereikt. Hij beroept zich op hetgeen door den voormaligen pastoor der R. K. gemeente te Hillegom, *Albert*, geschreven is. Deze heeft zijne Kerk verlaten, omdat hij zich niet langer met hare strekking kon vereenigen. Hij leert, dat de R. K. kerk de meest aanmatigende is. De red. beroept zich, om den geest dier kerk te doen kennen, op, hetgeen door een harer organen: *de Katholijke Stemmen*, is gezegd, dat het beest ligt te spartelen, en het weldra de kop zal ingeslagen zijn. Bij zoodanigen geest, is dan de vrijheid wenschelijk? Is het denkbaar dat een mandement, bul, rescript, of ander stuk van een geestelijk opperhoofd uitgegaan, zal kunnen geweigerd worden? — Maar Spr. heeft niet alleen de katholijken op het oog. Hij slaat thans een' blik op de Protestantsche kerk. Ook voor deze zijn alle banden los gemaakt. Wie zal dan de kerkelijke overheid zijn? Er zullen verschillende kerken ontstaan, en in ons Nederland, dat zich nog verheugen mag in vooruitgang en beschaving, zal men de tooneelen van 1618 en 1619 vernieuwen. Het voorgestelde bevat ook eene onwaarheid. De Koning zal onmogelijk kunnen waken, want hem is de magt ontnomen de Kerk binnen perken te houden. Zal men de strafbepalingen toepassen, dan maakt men martelaars, en de zaak wordt veel erger, maar dit juist is wat de verderfelijke bedoelingen in de hand werkt. In het belang der rust van den Staat, van de regering, en in het belang van Katholijken en Protestanten moet Spr. verlangen dat men door de wet gebonden worde. Waren allen beschaafd en verlicht, het zou niet noodig wezen, doch de massa, Protestanten en Katholijken, is niet verstandig, niet verlicht, niet verdraagzaam. Men moet zorgen dat het vaderland geen tooneel van beroering worde.

Ook het 8ste hoofdstuk kan Spr. niet goedkeuren, namelijk de defensie. Hij meent dat, als hetgeen thans deswege wordt aangenomen; er even als vroeger onoverkomelijke hinderpalen zullen rijzen tegen iedere doelmatige inrigting der verdediging van het Vaderland. Ook is hij sterk voor doelmatige bezuiniging bij oorlog en prijst een dezer dagen uitgekomen boekwerk nopens de defensie van den majoor *van Meurs* sterk aan als zeer veel goeds bevattende. In allen geval moet men thans niet bij de Grondwet het middel benemen tot eene goede organisatie.

Hij zal dan tegen dat hoofdstuk stemmen, omdat de Regering gemakkelijk kan toetreden tot de meening der Kamer op dat punt bij het laatste verslag uitgedrukt.

Spreker besluit zijne rede met te herhalen, dat hij niet dan bij groote noodzakelijkheid over de ontwerpen afzonderlijk het woord zal voeren.

De heer *van Goltstein* schetst eerst de grondslagen, waarop haar zijne meening, eene goede staatshuishouding moet gevestigd zijn. Hij is gestemd voor eene constitutionele monarchy en voor eene goede volksvertegenwoordiging, die de wenschen der natie aan de Regering kenbaar make. Let hij op de gesteldheid onzer natie, dan is zij geheel daarvoor gestemd en ook daarvoor vatbaar. Eene natie, die door godsdienstzin wordt geleid, bij welke een edel pligtgevoel bestaat, die hare burgerpligten kent en weet te volbrengen, waarbij ware verlichting en beschaving heerscht, die is rijp, om de Staatsinrigting, die hij wenschelijk acht, te ontvangen. Hij wijst op Groot-Brittanje, waar dat constitutionele stelsel op goede grondslagen gevestigd is. Nadat hij het standpunt geschetst heeft, van waar hij de Grondwets-herziening beschouwt, dat alzoo van dat der Regering afwijkt, die in de gebeurtenissen buiten 's lands grond heeft ontleend, om hare voorstellen te doen. Zoo lang hij in de vergadering zitting heeft gehad, heeft hij het gevoelen voorgestaan, dat het stelsel van den constitutionelen monarchalen regeringsvorm hier te lande diende te worden ontwikkeld. Na daarop zoo lang vruchteloos te hebben aangedrongen, meent hij zich thans niet te mogen onttrekken zijn geliefkoosd denkbeeld tot verwezenlijking te brengen. Maar de Grondwetgever behoort zorg te dragen, dat men zich niet alleen tot woorden bepale en dat de vrijheid, die men in het staatsverdrag stellen wil, niet in losbandigheid ontaarde. De vrijheid is een heerlijk doel, eene benijdenswaardige zaak, maar zij moet behoorlijk geregeld en beperkt worden. Het toezigt over de handhaving van de ware vrijheid, dient in handen van het bevoegd gezag gesteld te worden. Het ware doelmatiger geweest, dat men aan eene latere vertegenwoordiging de beslissing had overgelaten der vraag, in welke mate de vrijheid zou worden verleend. Nu er toch, volgens de regering, slechts eene fictieve vertegenwoordiging bestaat, had men die gewigtige taak ook aan de wezenlijke vertegenwoordiging ter behandeling en beslissing moeten overlaten. Indien men er zoo veel waarde aan hechtte, om zoo vele vrijheden in de Grondwet op te nemen, dan had de vrijheid van handel en nijverheid eene eerste en voorname plaats daaronder moeten bekleeden, en zeker den voorrang boven het regt van vereeniging moeten hebben. Met die veelvuldige beginselen van vrijheid, in de Grondwet opgenomen, is als het ware in strijd de opgave daarbij van de bijzonderheden betrekkelijk de krijgsdienst. Uit eene vereenvoudiging, van de bepalingen nopens de defensie, zoude later eene aanzienlijke besparing kunnen voortvloeijen. Zoo als zij nu zijn voorgedragen, kan zulks niet leiden tot eene verligting van de lasten der natie.

Ook deze vindt hij echter eene groote behoefte voor de natie. De tegenwoordige voorstellen kunnen niet tot eenige bezuiniging leiden. In dat opzigt is de herziening mislukt. Er zal daaruit geene vermindering van lasten voortvloeijen. In het kort, men kent zijne gevoelens over de hervorming onzer staats-instellingen. Men is te regt overgegaan tot de ontwikkeling van het stelsel eener constitutionele monarchie, maar het ware beter, voorzigtiger, staatkundiger geweest, zich te onthouden van de opname van vele vrijheden, die niet zonder moeijelijkheid zijn te verleenen, en zich meer toe te leggen, om het doel te bereiken, wat men veel meer heeft beoogd, dat is bezuiniging en vereenvoudiging en verligting van de lasten des volks.

De heer *van Beeck Vollenhoven*, heeft met genoegen gezien, dat de Regering is overgegaan tot de herziening onzer Staatsinstellingen, hetgeen hij als eene wezenlijke behoefte voor het volk beschouwt. Het is eene onmogelijkheid, in een oogenblik als het tegenwoordige, aller wenschen te bevredigen of het volmaakte te bereiken. Dat kan niet leiden tot lijdelijke goedkeuring van al hetgeen is voorgedragen. Maar van belang is het, dat het blijke, dat men het nopens de hoofdbeginselen der nieuwe staatsregeling eens is. Hij kan derhalve over het algemeen aan de gedane voorstellen zijne goedkeuring schenken. Gaarne had hij echter meerdere eenvoudigheid en mindere kostbaarheid in de huishouding van Staat gezien en hij hoopt, gedurende den loop der discussien, daarop nog nader aan te dringen. Hij behoudt zich zijne stem over de voordragten van wet, in de dubbele Kamer geheel en al voor.

De heer *Egter* heeft onderscheidene bedenkingen, hij is tegen regtstreeksche verkiezingen; hij zou er zich wel voor kunnen verklaren alleen wanneer de Eerste Kamer anders ware zamengesteld, zoo dat zij een wezenlijk bolwerk tegen overijling wierd. Wat den Raad van State betreft, hij meent dat de noodzakelijkheid tot behoud van dat Collegie niet gebleken is en wenscht deszelfs afschaffing in 't belang van bezuiniging.

Het punt van de godsdienst kan hij mede niet aannemen: hoe gaarne hij ook zijn persoonlijk begrip ten offer brenge, hier kan geene toegevendheid plaats hebben. Ook in de bepaling nopens het onderwijs heeft spr. bezwaren, zoo mede nopens het regt van vereeniging.

Spr. zal nog in den loop der discussiën op andere punten moeten terugkomen.

De heer *Kniphorst* wil medewerken, om de aangeboden voorstellen ter dubbele Kamer te helpen brengen, zich echter alle beoordeeling daar uit te brengen voorbehoudende; hij wenscht geheel vrij te zijn in de dubbele Kamer.

De heer *Schooneveld* was geheel toegedaan het voorstel ontwikkeld in de nota van den heer Rosenthal, betrekking hebbende alleen tot wijziging der artikelen nopens de veranderingen in de Grondwet, ten einde tot eene goede uitkomst te geraken, en spreker zou dan ook bij die gelegenheid tevens het regt van amendement hebben willen zien tot stand brengen, als waardoor men niet in de noodzakelijkheid zou zijn om soms het goede met het slechte aan te nemen, of het goede om het slechte te verwerpen, en om ook alle geschilpunten op te lossen, welke zich nu telkens over onderdeelen voordoen.

De heer *van Haersolte* erkent de noodzakelijkheid tot ruime herziening der Grondwet Met blijdschap heeft hij 's Konings mededeeling deswege ontvangen, hij betreurt het echter, dat de Regering niet verder is gegaan in bezuiniging der Staatshuishouding en het defensie-wezen. Evenwel bestaan er op sommige punten bezwaren, waarvan hij vele over het hoofd zal zien, omdat het voortaan gemakkelijker zal zijn, om nog overig gebleven leemten en gebreken langs den grondwettigen weg aan te vullen. Slechts op sommige punten zou hij een onberaden toegeven strijdig achten met eed en pligt.

De heer *Uytwerf Sterling* is mede bereid, om zoo veel mogelijk van eigen denkbeelden ten offer te brengen ter bevordering van eene spoedige afdoening der Grondwets-herziening, hetgeen voor het belang van den Staat dringend wordt gevorderd.

Spr. dringt sterk aan op doortastende bezuiniging en vereenvoudiging; want, zonder duurzame vermindering van lasten, zal eene Grondwets-herziening, hoe volmaakt, weinig baten. Spr. zal, na de opheffing der bedenking nopens de wijze van regeling van het regt van vereeniging, thans gaarne aan het eerste ontwerp zijne goedkeuring schenken.

De heer *de Weichs de Wenne* treedt in breedvoerige ontwikkelingen over den toestand van Limburg en het standpunt, waarop spr. alsnu met betrekking tot de gedane voorstellen zich geplaatst vindt. Het algemeen belang drijft hier boven en vermits het voorgestelde ook sedert lang voor Limburg behoefte is, zoo zal spr. zijne goedkeuring aan de regerings-voorstellen volgaarne schenken.

De heer *Smit* betuigt zijne vreugde over 's Konings heugelijke verklaring, en voorts dat er zoovele blijken van hervorming, vooruitgang en verbetering in de voordragten vervat zijn; hij had echter gewenscht, dat er meer was voortgegaan op den weg van bezuiniging en vereenvoudiging. Vele der voorstellen zal Spr. aannemen, ook uit het oogpunt tot bevordering van eensgezindheid.

De heer *van Sasse van Ysselt* heeft met de meeste voldoening de gedane voorstellen ontvangen, omdat hij sedert lang de aanbieding er van dringend had gewenscht, en bij menige gelegenheid zich in dien zin had verklaard. Spreker wijst eenige hoofdpunten aan, waarmede hij zich volkomen kan vereenigen, zoo als onder anderen, het stelsel van vertegenwoordiging; het vraagstuk der godsdienst, het onderwijs, enz.: slechts nopens één hoofdstuk brengt hij bezwaren in het midden; het is dat omtrent de defensie; hij hoopt dat de regering alsnog zal kunnen besluiten dat punt in overeenstemming met den wensch der Kamer, die vereenvoudiging wil, te wijzigen. Spr. hoopt dat de parlementaire discussiën niet weder zullen ontsierd worden door gelijksoortige als in Julij 1847 over het placet werden gehouden. Hij ziet in de vrijheid van godsdienst niet het gevaar van ontaarding en losbandigheid, of dat de erkenning van die vrijheid door de voorgestelde bepalingen, de kiem zou worden van de ontbinding van den Staat. In het katholijk België, in het protestantsche Pruissen volgde men en vangt men aan te volgen dienzelfden weg van godsdienstigheid.

Wat overigens betreft de bemerkingen nopens het geschrijf in dagbladen of vlugschriften, spr. heeft nimmer de individuële meening, door een schrijver ontwikkeld, schoon ook in den geest van eene partij, tot die partij zelve teruggeleid, en evenmin kan men in billijkheid op rekening van zijne katholijke landgenooten stellen datgeen, wat in een orgaan door den spreker uit Gelderland genoemd (*de Cath. Stemmen*) mogt opgenomen zijn tegen eene andere godsdienstige gezindheid. Overigens ontkent spr. ten stelligste, dat hetgeen gezegd werd in do *Cath. Stemmen* zou moeten beschouwd worden als het gevoelen der katholijke bevolking, zoo, dat die stemmen zouden zijn, gelijk die spreker meende, het orgaan der Katholijken.

De heer *van Dam van Isselt* merkt op, dat hij niet gezegd heeft, dat de *Cath. stemmen* zouden zijn het orgaan der ultramontanen. Mogt Spr. het gezegd hebben, zijne meening was het niet en het lag ook niet in den geest zijne redeneringen op dat punt.

De heer *Menso* beschouwt eene herziening der Grondwet thans onvermijdelijk: hij wil er opregtelijk toe medewerken. Wars van alle godsdienstige twisten, zal hij gaarne zijne toestemming geven aan de hoofdstukken, welke daartoe betrekking hebben. Doch

Drie punten zijn er, waarover Spreker moet stilstaan, namelijk: 1°. de bevoegdheid om provincien te vereenigen of te splitsen; 2°. het regt van vereeniging; 3°. de zamenstelling der vertegenwoordiging. Spreker deelt zijne daartegen bestaande bemerkingen mede.

Hij zal gaarne aannemen, wat hem in gemoede aannemelijk voorkomt, doch afstemmen datgeen, waarmede hij zich niet kan vereenigen.

De voortzetting der beraadslagingen wordt bepaald op morgen ochtend ten 11 ure.

~~'S GRAVENHAGE~~, ~~17~~ Augustus.

De discussien over de Grondwet ~~worden~~ voortgezet; ~~tot nu toe hebben~~ dertig leden gesproken; ~~morgen ten elf uur vervolgen.~~ Vooraf nog de volgende wijzigingen ingekomen:

ONTWERP VAN WET N°. III.

Art. 4. Aan het slot van dit artikel wordt de navolgende nieuwe zinsnede bijgevoegd:

„In geval van vereeniging of splitsing van provincien, voorziet dezelfde wet, die dit beveelt, in de wijziging, welke daardoor in deze verhouding noodig zal worden bevonden."

ONTWERP VAN WET N°. VIII.

Art. 5. Het laatste der in dit artikel voorgedragen nieuwe artikelen zal luiden:

Art. .. „De militie te land komt, in gewone tijden, jaarlijks eenmaal te zamen, om, gedurende niet langer dan zes weken, in den wapenhandel te worden geoefend, tenzij de Koning het raadzaam mogt oordeelen, dat zamenkomen geheel of gedeeltelijk achterwege te laten.

„De Koning kan een deel der militie, door de wet te bepalen, doen zamenblijven.

„De ligting van het loopende jaar kan tot eerste oefening hoogstens twaalf maanden onder de wapenen gehouden worden."

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

PARIJS, 15 Aug. De heer Bulwer, wiens reis volstrekt geen staatkundig doel noch karakter had, is weder naar Londen vertrokken.

Sommigen willen weten dat de heer Bulwer, uit naam van het kabinet St. James, aan de Fransche Republiek is komen verklaren, dat alle tusschenkomst in de Italiaansche questie thans overbodig is, vermits Lombardije voor zijn opstand aan Oostenrijk behoord hebbende en nu weder vermeesterd zijnde, de zaak als geëindigd moet worden beschouwd. Lord Palmerston zou thans geen ander doel meer beoogen dan de onzijdigheid van Piemont te vrijwaren en aan de volken van Opper-Italie eene constitutie te verschaffen.

La Speranza wil weten, dat het nieuwe kabinet te Rome aldus is zamengesteld: Fabri, binnenl.; Corboli Bussi, buitenl.; Lauro Lauri, fin.; Murbinelli, openb. w.; Campello, oorlog; Galetti, policie. Doch de *Gazeta di Roma* spreekt er geen woord van.

De berigten uit Italie zijn overigens van weinig overwegend belang. Het gerucht wil dat Radetzky het opperbevel der Oostenrijksche legers aan den generaal Welden zou hebben opgedragen. Brescia had, zeide men, gecapituleerd; en aan Lombardye zou 80 millioen fr. oorlogscontributie worden opgelegd. Oostenrijk eischt bovendien het *statu quo ante bellum*, alsmede de bezetting van Genua en Alessandria tot zoo lang aan die voorwaarden zal voldaan zijn. Inmiddels behouden de beide legers hunne stellingen: Radetzky te Milaan en Karel Albert te Vigevano achter de Tessino.

De Oostenrijkers zijn den 7 Augustus werkelijk Bologna binnen gerukt, maar hebben op het ontvangen eener verklaring van den gezant der Fransche republiek, na een verblijf van 2 uren de stad weder verlaten, den weg naar Ferrara inslaande. Engeland heeft tegen deze inbreuk op het pausselijk grondgebied geprotesteerd.

Het ministerie van Toscanen heeft zijn ingediend ontslag weder ingetrokken.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

			16 Aug. 4½ u. gebl.	17 Aug. 4½ u.		
Nederl., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	44⅝	44⅝	à	44 11/16
Dito Dito	3	»	52⅝	53	»	53¼
Dito Dito op resc.	3	»			»	
Dito Dito	4	»	69⅛	69 15/16	»	70
O. I. Leening	4	»	67⅝	68½	»	
Amortis. Syndic.	3½	»	70½	72	»	72½
Handel-Maatschappij	4½	»		133	»	
Haarlemmermeer	4	»		91	»	
Aand. Rijn-Spoorweg	4½	»			»	
Aand. Holl. S. M.		»			»	
Belgie,	4½	»			»	
Dito	2½	»		37⅝	»	
Dito bij Rotschild	2½	»	38⅛	38	»	
Spanje, L. bij Ard. van 85 £	5	»	8⅝	8⅝	»	8 11/16
Dito Dito van 510 £	5	»	8⅝	8⅝	»	8⅝
Dito bij Dito onb. st.	5	»	8 5/16	8 5/16	»	8¾
Dito	3	»	26½	26⅝	»	
Dito Binnenl. à 6 m.	3	»	18¼	18¼	»	18⅝
Coupons Ardoins		»	6¾	6 9/16	»	7
Passive		»			»	
Deferred		»			»	
Fransche Uitgest.		»			»	
Portugal, te Londen	3	»	17⅝	17 11/16	»	17⅞
Dito Dito	4	»	18⅝	18¾	»	18⅞
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	»			»	
Rusl. Ob. H. 1798 en 1816	5	»	96¼	96⅝	»	96¾
Dito Dito 1828 en 1829	5	»	96½	96¾	»	
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»		85	»	
Dito bij Hope	4	»	75⅝	76	»	76½
Dito bij Stieglitz en C°.	4	»	75½	76	»	
Cert. te Hamburg	5	»	88½		»	
Inschrijving in Assignat.	6	»	57⅞	58⅝	»	59¼
Cert. van Dito	6	»	57¾	58½	»	59½
Polen, Certific.	4	»		65	»	
Dito Aand. met Loten fl 300		f			»	
Dito Dito fl 500		»	114	115	»	117
Amerika, Phil. Bank	6	pCt.			»	
Dito	5	»			»	
Dito Bank-Actiën				3	»	3 11/16

Oost., Met. 5 pc. 73⅝, ¾, ⅝; 2½ pc. 37⅞, 38⅛, 37⅞; ... Goll en C°. 4 pc. 65½; Aand. met Lot. fl 500, 750; N. d° ... Louis. 5 pc. 78¾; Braz. 5 pc. 72½; Mexico 5 pc. 16, ⅛; ... 16⅛, ¼; Grenada 1 pc. 11⅞; Venezuela 2 pc. 15⅝.

Wisselkoers.

2/m. Parijs 56½; Zigt Parijs 56¾; 2/m. Londen 11,87½; Londen 11,95; 2/m. Hamburg 35; Zigt Hamburg 35¼; Lissabon 40; 3/m. Porto 40; 2/m. Petersburg 1,76½.

ANTWERPEN, 16 Aug. Belg. leen. 2½ pc. 39½; ... 4½ pc. 71; Spanje Ard. 5 pc. 8½.

MADRID, 10 Aug. Act. Sch. 3 pc. 19⅛; id. 4 pc. ... Uitgest. Sch. 3 15/16; Coupons 7; Pass. Buit. Sch. ...

LONDEN, 15 Aug. Cons. op tijd 86⅜ a 86½; Bras. ... 1829/39 69 a 70; 1843 — a —; Venez. 15 a 17; Uitg. ... Gren. 11½ a 12; Uitg. 2¼ a 2¾; Denem. 3 pc. 67 a 69; ... 2½ pc. 43¾ a 44½; id. 4 pc. 68½ a 69½; Mexico 16¼ a ... 30 a 33; Portug. 4 pc. 17½ a 18½; 3 pc. — a —; Rusl. 18.. ... 99 a 100; Spanje 5 pc. 11¾ a 12; id. 3 pc. 21¼ a ... Passive 2¾ a 3.

ADVERTENTIEN.

Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker ...